

2

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
METHODO
PARESIN EX COLICA
RATIONI CONVENIENTER
CVRANDI

QVAM

NUMINE DIVINO DVCE ET AVSPICE
CONSENSV AC AVCTORITATE GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE,

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
ET EXPERIENTISSIMO,

D. PHIL. ADOLPHO BOEHMERO,

MEDICINÆ, ANATOMIÆ ET CHIRVrgIÆ PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO,
ACADEMIARVM CÆSAREAR. NATVR. CVRIOSOR. ET PETROPOLITANÆ
VT ET REG. BEROL. SCIENT. SODALI,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
LEGITIME CONSEQVENDIS

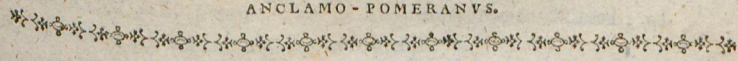
D. XX. JAN. A. S. R. MDCCLXII.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

AVCTOR

GOTTLIEB SIEGMVND BÆRENSPRVNG,

ANCLAMO-POMERANVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
EX OFFICINA VESTERIANA.

ERGENTATIO IN VCVITATIS MEDICAE
 DE
METHODO
PARENIN EX COLICA
 RATIONI CONVENIENTER
 CURANDI

QUAM
 NVMINE LIVINO BURE ET ASSICE
 CONSTAT AC AVTORITATE QVAE FACIT IN MEDICIS
 IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
 P R E S I D E
 RICHARDO HILVERII EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
 ET EXPERIENTISSIMO,

D. PHIL. ADOLPHO BOHMNERO
 M. D. C. C. L. I. I. I.
 ANATOMIAE ET CHIRURGIAE PROFESSORI
 PUBLICO ORDINARIO
 ACADEMIARVM CASABIANAE NATVRE OPTIMO ET PERRHOLOITANAE
 VI ET AEG. RHOD. ACAD. SOCIAR.
 P R O G R A D V D O C T O R I S
 AVTORITATE IN HONORE HONORIS AC MENTIS
 D. M. D. C. C. L. I. I. I. I.
 PUBLICO FACULTATIS MEDICAE PRAESIDI
 AVTORITATE
GOTTLIBO PHILIPPO DE REUSPANG

QUAM
 NVMINE LIVINO BURE ET ASSICE
 CONSTAT AC AVTORITATE QVAE FACIT IN MEDICIS
 IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
 P R E S I D E
 RICHARDO HILVERII EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
 ET EXPERIENTISSIMO,

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
METHODO PARESIN EX COLICA
RATIONI CONVENIENTER
CVRANDI

---

§. 1.

Mihi, thema quoddam inaugurale meditati, illud argumenti dissertationi excudendæ eligere visum est, quod ostendit viam *parosi, ex colica prævia nate, rationi congruenter mendi*: ideo quod de eo parum sensi proditum exstare; & quod ex eo haud minorem utilitatem in mortalium salutem censeo redundaturam, quam ex cujuslibet alius morbi pertracatione: omnium vero præcipue, quod *Illustris atque Excellentissimus Præses, Præceptor ac Patronus* omnium observantia etatem mihi devenerandus, idem hoc argumentum modo paucis ante hebdomadibus *Deogetmōs*, peculiari disputatione, prosecutus est. Quo nomine operæ pretium mihi visus sum esse facturum, si *Deogetmōs* hujus mali, ejusdem *Deogetmōs* hoc loco subtexerem, docendo, quibus præfidiis & armis ejus vis infringi, & quoad ejus fieri poterit, omnino a corpore depelli ac profigari possit; in primis quum *Illustris Præses* suavor mihi atque auctor hujus argumenti exstiterit, cujus prudens consilium repudiare mihi summum duxi nefas futurum. Sed ne Lectorem præfando detineam, ad ipsam mihi propositam rem explicandam ingrediar.

§. 2. Est vero πάρεσις ex colica, illa παραλύσεως species, quæ vehementibus colicis cruciatibus, iisque æquo ac solito diuturnioribus, superveniens, artus corporis duntaxat tum superiores, tum inferiores, repente invadit, ita, ut, motu eorum voluntario pereunte, sentiendi qualiscunque & quantulacunque facultas partibus temeratis etiamnum supersit. Jam vero quum experimentorum fide & testimonio abunde sit deprehensum, & movendi, & sentiendi vim per solos nervos ad corporis partes motorias ac sensibiles perferri: nihil sane quoque dubii est, quin in iis, ut omnis paralyseos, ita etiam parestheos, fomes occultatus hæreat. Infidet quidem etiam nunc in animis plerorumque, vel doctissimorum Medicorum, arterias quoque sanguiferas plurimum, atque adeo æque multum, ac nervos, conferre ad musculos in motum agitandos: quia arteriis filo vinctis & constrictis, musculi illi, in quos se suis ramis diffundunt, similiter ac ligatis nervis, omni sua movendi potentia privari scribuntur. Verum enim vero *Illustris de Haller* contra putat, verbis ostendens testatissimis, musculis suam movendi vim omnino constare & permanere, arteriis quantumvis, in eos se inferentibus, arctissime constrictis aliove modo destructis; neque eosdem a suo motu prius cessare, quam sideratione sive νεκρώσει correptos, id quod demum longo post tempore accideret (a).

§. 3. Quia quidem ratione haud obscure apparebit, cur in nostro malo definiendo, nulla quoque mentio arteriarum, sed duntaxat nervorum, sit facta, quippe quorum in hoc morbo potissimæ sunt & præcipuæ partes. Quo autem pacto tubuli isti, qui inter se dense collecti, inque fasciculum compacti, nervum constituunt, in paresti ex colica ita affici possint, ut nervorum liquido nullus per eos pateat ad movendi organa aditus, de eo non convenit inter Medentes. Pudet ac tædet, neque vacat nec attinet cunctas istas ac dissidentes inter se opiniones, quibus Doctorum animi imbuti sunt, hoc loco in medium adducere. Quamvis enim omnes in eo consentiant, in hoc morbi fluido nervo viam & transitum in artuum musculos intercludi:

summa

(a) Primis physiologiæ lineis §. CCCCX. p. 254.

summa tamen inter eos dissensio est, de causa hujus morbi materiali, & de modo, quo nervorum canaliculi coarctantur aut intersepiuntur. Veteres enim crassam pituitam, nervis tenaciter impactam, hujus mali causam putarunt: recentiores vero varios & multiformes sales comminisci non erubuerunt, qui in ipsos tubulos nerveos delati & adacti, subsistendo laticis nervi influxum & distributionem interpellare feruntur. Qua vero via iidem commemoratis nervorum canaliculis sese inferant? de eo ambigitur & utramque in partem disputatur.

§. 4. Plerisque persuasum est, exteriores corporis artus non posse ulla paralyti unquam tentari, nisi nervorum radicibus, quibus vel e cerebro enascuntur, vel e medulla spinali emergunt, ibidem præter modum compressis obstructisve ita, ut nervorum liquido nulla per eorum tubulos ad corporis partes pateat via. Tametsi vero ipse suscipio, perfectæ paralyseos fontem & caput multoties in ipso *ἐν τῆς φάλαγγος* & spinali medulla hæere posse: illa tamen in paresi etiam ex colica, imperfecta quæ est paralytis, in nunc dictis partibus pariter consistere, hoc mihi persuaderi non facile committam; experientia loquente, non semper totum brachium, neque totum pedem hoc morbo implicari, sed duntaxat solam subinde manum extremam, vel quoque lacertum seu cubitum, eo affici, reliquo brachio seu humero intemerato manente. Quod idem quoque pedibus, si paresi affliguntur, subinde evenire observatur, ubi tantum extremus pes aliquando resolutus deprehenditur, crure ac femore salvis atque in offensis reliquis, argumento satis manifesto, mali sedem haud quam in cerebro aut spinæ medulla hæere fixam; sed in illis solummodo nervis, qui florentè valetudinis prosperitate, hisce partibus nunc læsis & male affectis, de motu & sensu prospiciunt. In fidem hujus rei liceat mihi unius Thomæ Erasmi verba adducere, ita tradentis: *satis autem constabat, mali (nimirum parestheos) causam non in nervorum, quibus distribuuntur, principio, sed in manibus ipsis existisse. Quoniam partes supra carpum optime omnes habebant, quod esse non potuisset, si nervorum principia affecta fuissent (b).*

(b) Disput. IV. contr. Paracelsi.

§. 5. Rei igitur medicæ scriptores, satis perspicientes, in hac artuum paralyfi, nervorum, qui frequenti ramorum sobole in brachia pedesque effunduntur, origines ex medullis oblonga & spinali, salvas, integras omnique compressione vel obstructione plane in unes esse; neque eo fecius corporis artus sua movendi potentia prorsus orbatos esse atque everfos: ex hoc labyrintho inextricabili sese alio modo expedire nesciebant, nisi ut, nervis consulto relictis, artuum musculos & tendines hujus afflictionis reos agerent, statuentes, materiam quandam per *metastasin* ab intestinis, beneficio sanguinis in orbem motus, ad distorum artuum musculos & tendines traduci ibidemque deponi, ubi ea tam luctuosam ageret tragœdiam. At vero in hoc placito nihil argumenti esse, facile intelliget, illud altius inspecturus exquisitoque examine perpensurus. Mihimet abunde est paucis duntaxat heic innuisse, quantum negotii hujus morbi enodatio nunquam non medicorum filiis facefferit; cujus tamen expedita est & facilis explicatio, dummodo quis nervorum fabricam curatius perspectam habuerit & cognitam. Ex ea quippe constat, eorum involucrum non vasis sanguiferis modo abundare, quæ inde fureulis frequentissimis intra nervorum tubulos propagantur & disseminantur; sed eosdem, præter hæc, compluribus quoque aliis sanguinis rivulis irrigari, ut qui itidem per interiores quosque nervorum recessus diffusi, commemoratis canaliculis de nutrimento prospiciunt. Qua igitur via sanguis ab intestinis, colica diuturna & dirissima exerutiatis, ad pedum & brachiorum nervos copiosior ferri, & nunc commemorata eorum vascula inundare queat? quum id jam planius pleniusque in laudata *Illustris* atque *Excellentissimi Præfatis* dissertatione, expositum legi possit, hoc loco repetere superfedeo, ne hic molem rerum anteaclararum aggerere velle videar.

§. 6. Et quanquam hæc affectio artubus corporis a tormentis semper colicis, iisque acerbissimis, provenire animadvertitur: nihil tamen est, quod diversis istis colicis passionibus heic & latius & enodatis explicandis immoremur; quum *Illustris Præfatis* jam in citata diatriba nos hoc labore relevaverit, ver-

verbis significans ibidem planissimis, non quamlibet colicam paresi indidem nascendæ faces subijcere, sed eam omnium potissime, quæ, quod atrocissimis cruciatibus stipata est, colica convulsiva nominari consuevit. Van Swieten quoque Auctor est, paresin vix ulli alii colicæ frequentius, quam quæ Piætonum dicitur, succedere (c). Vocatur vero hoc colicæ ideo sic, quod in Piætonia, Galliæ provincia, prorsus endemia esse legitur, & Britones eo nomine infelices esse prodit Hollerius (d). An colica hæc Piætonum idcirco commemoratis Galliæ populis præcipue familiaris sit; quia tellus ibi vinum valde crassum proferat, quod incolis haustum, ejusmodi ingentia atque immanissima alvi tormina infligere creditur & scribitur? illud hic in suspensio relinquam. Certe *Illustris* van Swieten, cui copia fuit hujus gravissimi morbi suismet oculis usurpandi creberrima, omni affirmat asseveratione, eum sibi observatum esse ejusmodi in primis hominibus omnium frequentissime usu evenire, qui in plumbo fundendo, aliisque indidem arte factis & productis eliciendis operam posuissent suam; nihilque dubii sibi esse, quin hæc Piætonum colica a plumbi vaporibus ejusque variis calcibus suam ducat originem, quantumvis nec quidem abnuat, eandem quoque hanc intestinorum calamitatem haud insolenter ab aliis insuper causis exoriri posse (e). Isti colici cruciatus, quos ore capiti atque hausti halitus plumbei seu saturnini proferunt, colicæ saturninæ nomen a medicorum filiis obtinuerunt. Qua quidem ratione videas, vix quicquam vel certe parum discriminis colicæ saturninæ cum Piætonum intercedere: utraque enim tantam in intestinorum tunicas, quarum *αυτήρη* *δύσπεπτος* maxima est, expromere solent crudelitatem, iis quam acerbissime & diutissime convellendis & dilacerandis, ut doloribus eorum delinendis vix ullum remedium & auxilium reperiri queat.

§. 7. Qua vero via dolorum stimuli, ex intestinis avulsi & amoti, in corporis artus, modo superiores, modo inferiores, transferri, ibidemque

(c) Commentar. in Boerhavi Aphorism, Tom. III. in not. ad §. 1060.

(d) Libr. I. de morb. intern. Cap. 41. in Schol.

(e) Libr. & loco adduct.

ita figi possint, ut inde eis *ακνωτικα* oriatur? & quam ob causam dolores in intestinis deserviant seu furere desinant, paresti dictis artubus se inferente ibique suam sibi sedem figente? ea hoc loco multis a me expediri ac declarari nihil attinet, nec proposita brevitatis fert, maxime quum haec omnia in dissertatione aliquoties jam allegata, tam aperte, tamque plane explicata legantur, an eis quicquam ad clariorem illorum intellectum addi, sit necesse, ut omnino ambigam. Quocirca ne a proposito aberrem, missa hujus mali *Διαγωγῆς*, utpote ad nos non pertinente, ad ejus *Θεραπευτικὴν μέθεδον*, quam mihi hac dissertatione de industria tradendam proposui, nunc ingrediar expendendam. Ante vero quam paresticos sanæ rationi convenienter curandæ viam ostendo, non minus conveniet, quam expediet, dicendis quædam, ad hujus morbi præcognitionem sive *πρόγνωσην* spectantia, præstruere, quo *Θεραπευτῆς* indidem clarius prævideat, quem sibi sua de medicatione successum atque eventum, prosperum an improsporum? promittere atque expectare valeat.

§. 8. Quum parestis nostra sit imperfecta paralysis, ideoque levioris conditionis, quam vera & perfecta artuum resolutio, facile liquebit, illam hæc haud insolenter curatu esse faciliorem. In perfecta quippe ut plurimum & motus, & sensus, intereunt: in imperfecta vero, cujusmodi est parestis ex colica, motus plerumque solus perimitur, salvo interdum atque incolumi, aut tantum hebetato immutatoque partibus relicto sensu. Hinc medicus, ad ejusmodi *παρέσει* affectum arcessitus, minime statim omnem sanandi spem abiciat, ritu medicorum Austriacorum, qui ab *Jacob. Horstio* narrantur, hujus morbi pertinacia, quondam usque adeo a proposito ejus curandi fuisse deterrenti, ut nec eum attingere quidem auderent (f): extant etenim complura hoc morbo conflictatorum, & ab eo liberatorum, in observatorum monumentis, exempla, quæ hæc testata faciunt. Plurimi enim sponte olim, *Ægineta* teste, sanati sunt, & etiam nunc percurantur. Non alienum hoc loco erit hujus asserti testem *Thom. Erastum* in medium proferre, qui eodem loci, ubi hæc

(f) Schenckius observat. Libr. I. ex quo Schelhammerus eadem expromit Dissert. de paresti sive paralyf. ex colica Cap. III. Sect. III.

diu in corpore consistit & crudelitatem suam in ejus partes exercet, observatis medicis id abunde testantibus. Non enim per complures subinde hebdomadas, immo menses, sed per multos identidem annos ille perseverasse inque artibus constituisse animadversus est; præsertim si homines, ætate jam provectiores & pene confectos, quibusque corporis robur jam undecunque valde attritum est & attenuatum, aut qui sanguinem degenerem & sordibus salino sulphureis scatentem in suis alunt vasis, tentaverit. Quid? quod experientiæ fide & testimonio compertum est, ejusmodi ægros, hoc malo correptos, interdum per totum vitæ spatium eo esse confictatos, nec ullis remediis, quantumvis saluberrimis atque efficacissimis, hoc morbi explicari potuisse. Quo nomine factu optimum est, in hac calamitate haud quaquam connivere, sed primo quoque tempore & quantocius fieri potest, periclitanti ægrorum salutem efficacibus remediis subvenire. Hinc quoque jam Ovidius præclare cecinit:

Principiis obsta: sero medicina paratur,

Cum mala per longas convaluere moras (b).

§. 11. Jam igitur mihi sentio dari tempus de hujus mali depulsione exponendi, atque dilucide expediendi, quo illud pacto & quibus præfidiis, si modo ei in tempore occurratur, profligari subinde & deleri queat. Quemadmodum vero maximum in quocunque morbo curando momentum in eopotissime est positum, ut proxima ejus effectrix causa, tanquam fons & scaturigo cunctorum in ægrotantibus obviorem malorum, quoad ejus fieri potest, opportune e corpore latebris emota expellatur: ita quoque Medentis, in nostro malo abigendo & a corpore amoliendo, nihil sit prius, nihilque potius, quam ut ejus radices, quoad ejus fieri licet, quam primum subsecletas e corpore evellat; sicque mali causam de corpore auferat. Hac quippe sublata, cuncta quoque indidem enata mala & symptomata ultro cessatura esse, quisque haud ægre perspiciet, qui modo non ignoraverit, hæc morbi symptomata duntaxat proximæ causæ morbificæ effectus esse. Ex quo simil

(b) de Remed. amor. Lib. 1. vers. 91.

etiam satis perspicuum unicuique esse futurum censeo, quam parum ille, in paresi imis stirpibus eruenda, sit profuturus & consecuturus, qui, vera ejus causa non intellecta, ex erronea hypothesi huic morbo curationem adhibere sustinet. Id quod jam antiquitus *Cornelio Gallo* haud incognitum fuisse videtur, scitissime scribenti;

Non intellecti nulla est curatio morbi.

§. 12. Paresi proinde ex colica medicari aggressurus hos medendi scopos sibi habeat praefixos, primum ut causam, nervorum tubulos comprimendo coarctantem, sicque impediendam, quo minus subtilissimo eorum fluido via & transitus per eos pateat ad movendi instrumenta, de medio removeat atque omnino auferat, ut qua depulsa exactaque, commemorati tubuli, sanguinis comprimentis onere nunc liberati, sensim sensimque rursus permeabiles evadunt ac fluido nerveo pervii: deinde ut partes infirmas, enervatas deque vitali suo robore deturbatas, rursus reficiat, robores ac justo suo tono induat firmetque, quo liquidorum vitalium inundationi nervosius reniti valeant: postremo ut *ὑπερροπή ἢ παλινδρομία* hujus mali, praescripta salubri vivendi ratione, praeventat: quia experientiae testimoniis in propatulo est, hunc morbum per intervalla quidem remittere; sed levissima quaque occasione, nisi aegrotantes sibi ab nocivis temperent, recrudescere. Primae indicationi curatoriæ ut satisfiat, hoc malum depulsuro omnium maxime ipsius colicae ratio primum est habenda, num etiam praesto sit, an vero jam saevire desierit? est enim crebra observatione animadversum est, paresin se artubus tum denique inferre, colicis doloribus devescentibus & jam remissis; (quo etiam nomine Auctoribus persuasum est, semina, quae colicam gignunt, per *μετεώριστον* ex intestinis in extremos artus transferri ibidemque jactari); non tamen desunt exempla, ubi colica tormenta adhuc in intestinis, quantumvis multo mitiora, aliquamdiu persisterunt, artubus licet paresi jam occupatis. Quod si igitur, in artuum resolutione, colica etiamnum intestinis insideat, quantumvis longe lenior & remissior, huic omnium primum medicina est adhibenda,

da, quæ tamen semper ejus ingenio atque indoli rite & prudenter accommodanda & attemperanda venit. Est quippe in confesso, colicas dari multijuges; velut flatulentas, pituitosas, biliosas, quin etiam sanguineas & saturninas, quæ posteriores, quod imprimis ingenti spasmodum & cruciatuum acerbitate ac violentia comitatæ cernuntur, haud immerito colicæ couvulsivæ appellari solent.

§. 13. Et quum communi omnium, qui de paresti aliquid monumentis mandarunt, consensu, hoc malum quam sæpissime suos ex colica convulsiva vel, si malueris, spasmodica, cujusmodi potissimum sanguinea est & saturnina, ducat natales; nihil Medico antiquius esse debet, quam ut primum ab ægro in auxilium fuerit invocatus, statim ejusmodi dolorum atrocitati efficaciam remedia proponat, sanguine ægrotis larga copia, si necessitas id suaserit, detrahendo & clysteribus, quibus, in omni colicarum genere, nihil excellentius, nihil efficacius, nihil est præsentius, velut emollientibus, relaxantibus, moderate carminantibus, & si usus fuerit, mere oleosis, quam sæpissime injiciendis, subjunctis insuper medicamentis antispasmodicis, diaphoreticis, pinguibus & blande ac leniter roborantibus, quorum omnium non in sanguinea solum, sed in saturnina quoque maximus est usus. Neque parestorica, extrinsecus abdomini calide admovenda, velut linimenta, unguenta, fomenta, captaplastmata, balnea, emplastra, aliaque id genus, fusque deque habenda sunt, quorum itidem magna sæpenumero est efficacitas in tam vehementissimis cruciatibus leniendis & demulcendis. Cunctis hisce adjungenda sunt potulenta avenacea, hordeacea, aliaque ex cornu cervi minutim raso, oryza, floribus chamæmeli, papaveris rhoeados, millefolii, cetera, parata, quæ tepide largiter hausta, egregiæ virtutis in variis colicis esse cognoscuntur. Ipsa quoque ex radice rhabarbar, confecta, & pilulæ balsamicæ Stahlianæ, si genuinæ sunt, in ejusmodi colicis efficiunt, quod operæ est pretium, modo nihil incensionis in intestinorum compluvio sit obvium. Verum enim vero quum mihi deliberatum sit & constitutum hoc loco duntaxat methodum par-

teos

feos ex colica sanandæ; nequaquam vero colici doloris amovendi & tollendi tradere: extra hos cancellos egrederer, quos egomet mihi ipse circumdedi. Ne igitur in aliam disputationem ex obliquo velut abeam, colicæ curatione prætermiffa, utpote ad nos nihil attinente, ad folam *πάρεσιν* medicandam revertor.

§. 14. Si itaque colica, vel sua sponte difcedente, vel arte sublata, exterioribus artubus folummodo ejusmodi *ἀκνησία*, fuperfite fenfu qualicumque, relinquitur, Medico, primam medendi indicationem feliciter exsecuturo, animus attendendus est ad ægotantis corporis constitutionem. Quod si enim æger temperatura est insigniter fanguinea, ætate juvenili, aut etiam firma atque integra, vel certe nondum adeo provecta, quin etiamnum fatis virium habet & fanguinis copia affluit; ineunte quoque adolescentia frequentes fanguinis e naribus profufiones expertus est, aut postea, quum ætate accreverit, fatis temporibus fanguinis exfuperantia per fedis venas exfolutus fuit, qui vero jam per easdem exundare vel omnino ceffaverit, vel certe, qua de causa cunque, præpeditus fuerit: nihil sane dubii est, quin ipfa hujus mali curatio larga fanguinis miffione fit statim ineunda; licet plurimi Medentium nostro afferto obftrepant, perfuafi, venæ fectionem in hoc malo extirpandò plus damni, quam adjumenti, ægro afferre. At vero in illa fæpius jam a nobis celebrata de hoc morbo differtatione, perfpicue & abunde demonstratum est, eum nasci a fanguine, ab intestinis contractis in alium cursum contorto reflexoque, & ita in artus, vel superiores, vel inferiores, congesto, ubi arteriarum ramufculos, qui tubulis nerveis internati hærent, inundat. Quo fit, ut hi canaliculi, a distentis vasorum fanguineorum furticulis compressi & nimium coangustati, affluenti nerveo liquido obicem ponant & introitum præcludant. Quum igitur cardo omnis curationis in eo vertatur, ut fanguinis moleculæ, vasorum fanguineorum recessibus impactæ ibidemque fixæ, fuis compedibus rursus expediantur, ficque exfolutæ in motum proflium redigantur: quo igitur fieri pacto posse existimas, ut dicti globuli ex fuis laqueis expediantur, inque cundi ac redeundi libertatem vindicen-

dicentur, nisi in hujusmodi ægrotis, si sanguine abundant, ejus copia venæ sectione fuerit imminuta, sicque copiosior ejusdem ad inundata vascula affluxus impetusque hac ratione impeditus? Nec ullius negotii esset dilucidius ostendere, quanta sit venæ sectionis & utilitas, & necessitas ad sanguinem, si meatum angustis interclusus hæret, rursus expediendum inque orbicum motum reducendum, omnium maxime in ejusmodi ægris, quorum vasa sanguine uberiori, quam pro expedito & facili ejus in orbem motu, cumulata sunt, si usus esset mihiq; vacaret esse longo. Si vero nulla adfuerit vitalium liquorum ubertas, quæ ejus imminutionem urget, ipse suscipio, sanguinis missionem ægro, quantumvis non obfuerit, certe tamen parum esse profuturam.

§. 15. Sanguine ergo, siue vena scella detracto, siue, quod ejus missionis parum profectura esse visa fuerit, nihil omnino misso, *δεγαπρωρη* alvi duelliones maximæ debent esse curæ, ut quæ semper soluta sit & laxa, quo humorum in artus male affectos copiosior illapsus impetusque indidem assidue revocetur ad intestinorum sentinam. Simul atque enim hujusmodi ægrotis tarda fuerit atque pigra alvi dejectionis, illico vitales latices feruntur copiosiores ad læsos artus: quocirca Medici est alvum in hoc mali constanter aperte tam fervare laxamque. Id quod vero neutiquam medicamentis acerbis, vehementer stimulantibus & *δρασμοις* peragendum, sed blande duntaxat alvum subducentibus, lenientibus & ita dictis laxantibus, cujusmodi sunt rhabarbarum, manna, tamarindi, passulæ majores & minores, pruna, folia sennæ aliaque hujus generis, quæ nunc forma pulveris, pilularum, infusi decoctioneve propinari possunt. Et si ulli medicinæ in alvo tum clementer ducenda, tum egregie roboranda, sumum justum statuendum est pretium: certe sunt pilulæ Becherianæ, inque primis Stahlianæ, quippe quæ multis aliis medicamentis hæc virtute antecellunt. Quod si enim ullo in morbo purgantia circumspicere judicio offerenda sunt: certe ea in hac paralyti, ex colicis cruciatibus enata, cautissime maximeque cogitate ejusmodi ægris danda sunt; quia
intelli-

Intestinatorum tunicæ nuperis doloribus colicis adhuc languidâ viribusque debilitatâ ac fractâ, usque adeo ab qualiumcunque acrium contactu nunc abhorrent, ut, vel mediocriter duntaxat lacescitâ, in eundem expeditissime recidant morbum colicum, superiore colica multo persæpe acerbiorum & graviorum. Qua propter nemini suadeam, ut hasce partes, quarum acutissimus est sensus, validioribus nunc atque efficacioribus exagitet purgantibus, ne sedatus velutique soporatus dolor in iisdem recrudescat; sed lenioribus duntaxat & tutioribus nunquam non alvum exinaniat. Cui scopo consequendo clysteribus, ex carminativis, demulcentibus & emollientibus, concinnatis, non sane ulla præstantiora, tutiora & præsentiora inserviunt remedia, qui, prout usus fuerit, de die & nocte, crebro intestinatorum sentinæ infundunt.

§. 16. Ad primam porro indicationem perficiendam necesse quoque est, ut ejusmodi ægris proponantur medicamina, quæ sanguinis incurfionem in partes affectas atque impetum avertendo ab iis, in corporis habitum deflectunt exteriorem, quo sanguineo latici, in nervorum vasis sanguiferis obhærenti & stanganti, plus loci & spaciî detur sese suis compedibus facilius exsolvendi inque orbem denuo eundi. Cujus indolis cuncta ea esse cernuntur, quæ cutis perspirationem in majus augent & ad sudorem usque provehunt, utpote quæ ore capta inque sanguinis massam delata, eam multis modis, hæc explicari haud necessariis, exagitant, & ab corporis interioribus ad ejus exteriora motu citatori derivant. Ex quo itaque statim apparet, haud quaquam qualiacunque sudorem expellentia, hic promiscue in usum vocari posse; sed, quum alia aliis mitiora sint, & sine ulla fere sanguinis commotione suam vim in eum exprimant; (quæ etiam eo nomine diapnoica & diaphoretica fixa nuncupari solent,) ea duntaxat in nostro malo seligenda esse & adhibenda, quæ moderatissime & placidissime, absque calfactu, non tam sudorem, quam potius madorem, eliciunt. Et quum quoque ita dicta antispasmodica, quæ cute laxanda agunt, sudorem ciant; idcirco vel hæc diaphoreticorum numero sunt

haben

habenda. Quanto autem usui nervorum morbis blanda sint diaphoretica, ex C. Celso perspicuum est, de sudore tradente; nervorum quoque vitia quaedam eo optime curari (*). Medicamenta igitur potiora ista, quæ serum excrementitium per cutis spiracula, vaporis in modum, e corpore, idque sine ullo sanguinis aestu, eliminare valent, eaque propter multum utilitatis ad hunc morbum tollendum conferunt, sunt ex regno vegetabili radices farsæparill. bardan. caryophyllat. vincetoxic. helen. gentian. rubr. pimpinell. alb. scorzoner. herb. card. bened. capill. vener. beccabung. centaur. minor. scord. chamedr. cherefol. nasturt. aquat. salv. scabios. verben. flor. sambuc. calendul. galeg. salviæ, tiliæ, bellid. arvens. cort. aurant. citri, ligna trium fantalorum, sassafr. E mineralium vero classe huc pertinent, antimon. diaphor. cerussa ejus, materia perlata, bezoardic. mineral. sulphur. antimon. aurat. tertiæ præcipitat. mater perlarum, conch. ppt. ostrearum testæ, lapid. cancer. ceter. Ex penur. animalium hic conveniunt lumbrici terrestr. Quibus ex medicamentis compositis, quæ in pharmacopoliis prostant, addenda essentia alexipharm. temperat. Stahl. scord. vincetoxic. pimpinell. alb. spirit. bezoard. Bussii, nitri dulc. cetera.

§. 17. Quum autem sic nominata antispasmodica, si spasmi corporis summa occupata tenent, itidem vim diaphoresin promovendi exserunt, cute adstricta relaxanda atque ita poris recludendis, ut sero exhalando aditus in eos exitusque pateat: hinc nec ea sunt prætermittenda; sed eorum quoque usus *ἡσυχαστικῆ* frequentandus. Ex quibus ea tantummodo in medium proferam, quæ, præter cetera, aliquid præcipuum habent, ideoque etiam in primis digna, quæ de meliore nota commendentur. In hunc igitur censum omnium primum nitrum, qua depuratum, qua regeneratum & antimoniaatum, venit deferendum, quippe quod non temperandi solum & blande refrigerandi; sed spasticas quoque partium fibrosarum stricturas relaxandi & auferendi virtute efficacissime pollet. Cui corticem chaccarillæ velim adjungam, qui, præter vim roborandi, egregiam quoque sedandi facultatem obtinuit,

(*) de Medicin. Libr. II. Cap. II.

nuit, quam ob rem secure in usum trahi potest. Neque cinnabaris, tum falsiciæ, tum nativæ & antimonii usus tam est suspectus, quam aliquibus videtur, dummodo cum grano salis nec justo largius adhibetur: eam quippe pariter potentia quadam anodyna & sedante dotatam esse, communis plerorumque Medentium est sententia. Spectant huc quoque castoreum ejusque essentia, quæ prudenter propinata, itidem suo non carent fructu. Præclara quoque medicina est spiritus Vitrioli dulcis, sive liquor sic dictus Lullianus, a B. Hoffmanno anodynus mineralis vocatus, qui pariter, præter diaphnoicam vim, anodyna etiam virtute instructus est. Quæ cuncta cum medicamentis (§. 16.) celebratis conjuncta, varia & multifomi specie præscribi atque ægrotis dari possunt: modo in ejusmodi medicinis offerendis accuratos nec nimis largos esse oportet, quæ vel parva mole haustæ, effectus satis efficaces aliquando expromere observantur, cujusmodi sunt castoreum, cinnabar, flor. papaver. cetera.

§. 18. Ut porro Medicus primæ sanandi indicationi convenienter agat, eum docenti, ut sanguineos latices, vasis minimis seu capillaribus, quibus nervorum, tum exteriora, tum interiora, abundant, impactos hærentes ibidemque interceptos, suis vinculis liberet, inque motum redigat profluentem, non satis erit providisse & præcavisse, ne sanguis copiosior ad partem, paresin correptam, accedat & affluat; sed necessarium quoque est, ut ille a sua inclusione in circulandi libertatem vindicetur. Id quod omnium optime consequetur, si, præter hæc hætenus celebrata, istiusmodi auxilia huic artuum resolutioni tulerit, quæ primum stagnantes latices sua efficacia resolvunt atque e sua sede emoveant; deinde quoque, quæ eosdem satis diluunt fluidosque reddunt, ut ita ad justam tenuitatem redacti, in orbem rursus volvi queant. Ad hunc finem obtinendum in primis faciunt sales illi mediæ seu enixi, ex acidi & alcali connubio enati, cujusmodi sunt tartarus vitriolatus, arcan. duplic. sal polychrest. Glaferi, sal mirabile Glauberi, tartarus tartarifatus sive solubilis, arcanum tartari, cui etiam terræ foliatæ

tartari nomen hæret, nitrum antimoniæ, utpote quod ex alcali quodam, cui adhuc multæ particulæ, nihil omnino a tartaro vitriolato abludentes, intermixtæ hærent, constat: quæ cuncta, quum fixioris indolis sunt, sanguinem non exagitando & commovendo, egregie resolvunt, ideoque cum supra commemoratis absorbentibus terreis, diaphoreticis fixis & antispasmodicis concinnata, in pulveres, aut, additis aquis diaphoreticis, in multiformia medicata pocula redigi queunt, prout id Medenti fuerit collibitum. Eadem quoque sorte variorum tincturæ alcalinæ censendæ sunt, ut quæ propinatæ, virtute sua saponacea enarratis salibus similiter fere agunt, spissis & tenacibus vitalibus liquidis resolvendis & colliquandis. Quarum in numero potissimum referendæ sunt variorum tincturæ, velut antimonii vel acris simplex, vel regulina, vel tartarifata, metallorum, tartari, liquor terræ foliat. tartari, quæ in primis more beati *Junkerii*, cum tinctura antimonii tartarifata commixta, in paralyticis curandis sæpius efficit, quod operæ est pretium, essentia castorei, liquor cornu cerv. succinat. cetera. Pertinent huc quoque essentia pimpinell. alb. quæ egregiam habet virtutem sanguinis crassi attenuandi, ideoque etiam diureseos & diaphoreseos movendæ. Ex quibus proinde etiam tincturis variæ, vel inter se conjunctæ, vel cum supra commemoratis diaphoreticis, velut cum essentia vincetoxici, scordii, vel alexipharmaca Stahlî, cetera, conficiantur, pro ipsius Medicantis arbitratu, paralyticis hujusmodi porrigi queunt.

§. 19. Ne vero Medico, quod suscepit, medendi negotium, in irritum recidat, nihil quicquam magis ei curæ cordique sit, quam ut hac paræsi affectis potulenta satis atque adeo assatum forbenda præcipiat. Quæ vero neutiquam spissa, largiter nutrientia, multoque minus sint inebriantia; sed potius admodum tenuia, diluta ac bene defæcata; quibus tamen, si mei arbitrii esset & consilii, simplicem præferre mallet aquam, cui hordeum vel avena decorticata cum rasura cornu cervi, ut & cum radicibus quibusdam, velut cichorei, taraxaci, scorzonæræ, cetera, incocta forent, addito in fine codio.

coctionis uno alterove citri malo, in orbiculos dissecto, utpote cujus longe efficacior est potentia crassi sanguinis diluendi, quam cujusvis cerevisiæ, quantumvis maxime defæcatæ; dummodo ægri hujusmodi decocta bibere non tam morosè plerumque recusarent. Quod si enim quicquam deprehenditur, quod efficaciter spissa sanguinea liquida liquat, diluit & attenuat: certe est ipsa aqua, ejusmodi radicibus, quæ saponaceum quempiam succum in se sovent reconditum, decocta atque imbuta, quæ singulis diebus, non quidem magnis & continuis, sed mediocribus duntaxat & alternatis haustibus, tepide & sufficienter bibita, sæpius plus, quam optima quæque medicamina, in sanguinis lentitia ad tenuitatem subigenda & stagnationibus ejus expediendis, efficit. Hinc quoque est, cur fontes medicati seu acidulæ, si tempore & ante in usum vocantur, quam malum hoc radices jam egerit altissimas atque inextirpabiles, hujusmodi ægris haud raro prosperam valetudinem amissam recuperent, saluberrimis quibusque medicamentis jam diu antea incassum seu frustra eisdem adhibitis. Quibus vero acidulis, si necesse fuerit, ejusmodi ægro sit utendum, Selteranis, an Sedlicensibus, an Egranis, an Pymontensibus, an vero aliis? illud cujuslibet Medentis judicio relinquendum est; ut cui semper pro ipsius ægrotantis ætate, temperie, corporis constitutione, virium atque ipsius morbi conditione, talium acidularum delectus sit habendus.

§. 20. Postquam hac usque traditum est, quibus præsidii internis artuum resolutio Medenti sit oppugnanda, & quoad possibile erit, expugnanda: instituti ratio exigit, ut quoque dispiciamus, quibus auxiliis externis hujus mali depulsio sit tentanda & perficienda. Namque *Illustris van Swieten* verbis luculentis prodit; *se aliquoties brachiorum resolutionem, Pictonum colicæ succedaneam, felici eventu curasse, frictions, emplastra, aromatica, cetera, soli abdomini applicando; quamvis ex anatomica nervorum historia se fateatur non intelligere, quomodo nervi, per abdominalia viscera dispersi, & molestissimo ac diuturno dolore excruciatu, paralyse brachii inducant cum atrophia musculorum. Sufficisse sibi, pergit, novisse, in nervis abdominalibus morbum*

habuisse originem; & in aliis morbis jam didicisse, nervos multos mirum habere imperium in alias partes corporis, quod ex cognita hactenus corporis fabrica liquido explicari nequiret (i). Quod proinde ad ea attinet remedia, quæ læsis artubus extrinsecus admota, maximo usui esse & præsidio spectantur, huc merito primæ veniunt referendæ affectarum partium frictions siccæ & modestæ, pannis initio lineis seu mantilibus illis, quæ manibus tergendis usitate inserviunt, sensim sensimque vero paulo asperioribus, tenera lana contextis, iisdemque semper moderate calefactis, institutæ, quarum summa est utilitas ad sanguinem, tum in nervorum, tum musculorum vasis, stagnantem & obhærentem expediendum inque motum progressivum agitandum; præsertim si ejusmodi panni, fumo accensi succini, mastiches, olibani, vel alius suffimigii roborantis, insecti, sæpius de die, morbidis partibus fuerint admoti atque infricati, quippe quorum suffimentorum vapores, per cutis poros ad artuum interiora penetrantes, hisce labefactis robur amissum rursus restituant. Hinc quoque est, cur jam inde ab antiquissimis quibusque temporibus ejusmodi frictions partium corporis, in plerisque morbis, a nimia earum laxitate, potissimum pendentibus, semper maximi æstimatæ fuerint, & etiamnum nostra memoria plurimi fiant (k). Quemadmodum vero illæ suos in solidas, harumque beneficio, in fluidas, expromant effectus, id patet latius, quam ut, angustis hisce plagulis illud comprehendi, a nobis postulari possit.

§. 21. Hisce subtexere placet fomenta calida, tum sicca, tum vaporosa, ex radicibus herbis & floribus resolventibus, attenuantibus, roborantibus ac nervinis cocinnata, quibus affecti artus foris contegendi & bene fovendi sunt. In censu autem discutientium & nervinorum, ex quibus ejusmodi fots comparari queunt, potissime sunt radices cyperi rotund. bryon. angelic. calam aromat. caryophyllat. ireos Florent. herbæ puleg. serpill. absinth. hyssop. organ. rutæ, salviæ, rorismar. chærefol. majoran. menth. crisp. meliss.

(i) Libr. citat. not. ad §. 1070.

(k) Corn. Celsus libr. adduct. cap. XIV.

abrotan. beton. chamæpit. flor. anthos, lavendul. spicæ, meliloth. stœchad. arabic. & citrin. sambuc. chamæmel. salv. rosar. lilior. convall. baccæ juniper. lauri, semina coriandri, carvi, foenicul. anisi, cetera, quæ sæculis carbais inclusa, & supra foculum ardentem moderate calefacta, artubus paresitatis extrinsecus frequenter imponi queunt. Quod si verò fomenta vaporosa, quibus nihil quicquam discriminis cum balneis vaporosis intercedit, magis cuipiam arriterint, ejusmodi species in vino primæ notæ tantum parumper & lenissime coqui possunt; quo factò, expectandum usque eo, dum calida hujus decocti exhalatio justa & affectis membris commoda fuerit: tum denique sinendum est, ut calidus hic ascendens halitus dictis artubus se sensim pedetentimque circumfundat. Fructus, quem artus morbidi ex ejusmodi fotibus capiunt, potissimum est, ut cutis spiracula recludantur; humores in eisdem congesti cumulatique, ac proinde spissiores redditi, dissipentur, atque in expeditiorem agantur circuitum; stagnationes vero eorundem, in nervorum tubulis sanguiferis expeditantur, suisque vinculis, quoad ejus fieri potest, exsolvantur; ipsæ autem solidæ viribus suis fractæ debilitatæque partes corroborentur, & gradatim, si easdem, in dies, idque crebro, ejusmodi epithematibus calidis fovere perrexeris, pristino suo tono tandem rursus instruantur. Quæ vero sit causa, cur hæc fomenta madida plane omiserim, quæ tamen ab aliquibus Auctoribus vehementer hoc in malo commendari video, ea præcipue hæc est, quod aquosa, præsertim calida, si usurpentur, artubus de suo nativo robore nunc dejectis & enervatis, majorem inferant debilitatem & laxitatem, ita ut morbus hic in majus auferat inque deterius abeat. Quo circa hæc tacitus prætereire malui, quam multis laudibus efferre.

§. 22. Præter hæc topica remedia, quæ male affectis extremitatibus corporis fricando & fovendo identidem subveniunt & opitulantur, si circumspecte & justo tempore fuerint eis applicata, multa quoque alia celebrantur auxilia externa, velut varia unguenta, linimenta, spirituosa, emplastra ac denique balnea & thermæ. Quod ad unguenta & linimenta illa, quæ, quod

ex nervinis vulgo dictis & aromaticis composita sunt, nervina communiter nuncupantur, ægrotis partibus calide illita suppetias ferre feruntur: non equidem abnuero, ea quidem in affectibus paralyticis, a causa frigida, ut veteres loqui amant, hoc est, a sero viscido, procreatis, sua laude haud esse defraudanda: at in nostra paralyti, cujus calida plerumque est causa, eadem mihi non probari, fateor & præ me fero. Unguinosa quippe ea & pinguis, quæ oleis istis aromaticis semper fere nupta sunt, in huiusmodi unguentis & linimentis, cutis spiracula obstruunt eaque veluti glutino oblinunt & obducunt, quo efficitur, ut sero perspirabili, eo allabenti, exitus omnino præcludatur. Cohibita vero transpiratione, non aliter fieri potest, quam ut sanguis, novo velut impetu, ad locum adfectum copiosior atque incitator ruat, atque ita huic malo faces novi incendii subiciat. Deinde nec ipsa olea aromatica, quæ hæc magistralia medicamina ingrediuntur, omni noxa sunt absolvenda, utpote quæ cutim stimulando & laceffendo, itidem artubus majorem vitalium liquidorum inundationem contrahunt. Id quod quum longe aliter se habeat in ejusmodi paralyticos perfectæ specibus, quarum fons & caput est feri colluvies: spectatissimum unicuique confido futurum, cur ejusmodi unguinosa, oleosa aliaque pinguis, quibus paralytica membra aliqui perfricari solent, in nostro morbo utique repudiem.

§. 23. Maxima etiam Medenti cautio est adhibenda & diligentia in emplastris & spiritibus nostræ paralyti proponendis. Quod si enim emplastra ista nimium glutinosa, viscida vel resinosa sunt, ita ut cuti admota tenaciter adhærescant, poris ejus occludendis veluti glutino oblinendis, liquido apparebit, esse futurum, ut feri perspirationem per eos omnino prohibeant atque ita unguentis & linimentis pinguis & oleosis similiter agant. Quo autem factò, nihil omnino dubii est, quin sanguinei latices, propter sudoris meatus obstructos, ab artuum superficie ad eorum interiora sint redundaturi, eoque pacto eadem mala, quæ ab unguentis ac linimentis huic morbo subinde creari posse supra perhibui, iisdem illaturi. Sin vero ejusmodi emplastrica

stica nihil omnino glutinosa sint & tenacia, seque ad cutim non agglutinent; insuperque eximia discutiendi ac roborandi virtute prædita, nihil sane obstat, quo minus eis ad stagnationes humorum expediendas vtamur; dummodo, si artubus morbidis imposita fuerint, haud nimis diu eisdem inhærere ea permittamus, ne perspiratio, si pars affecta hujusmodi emplastro diutius, quam par æquumque est, fovetur, plane prohibeatur. Quod vero ad spirituosam attinet, quorum magnus celebratur esse usus ad paralytica membra rescificanda; nullus vereor fateri, nec eis me multum fidei habere: quod itidem affectis partibus applicata, cutis poros constringunt, atque ita sero, per eos exhalando, pessulum obdunt; quod hac ratione inde exire prohibitum, reliquis sanguineis laticibus impedimento est, quo minus in artuum exteriora penetrare valeant. Hinc ut ad ipsam mali sedem confertiores ferantur necesse est. Deinde quoque in comperto est, spirituosorum esse vitales succos, si hisce admiscantur, cogere & reddere spissiores. Consentaneum proinde est, fore, ut ea, si sanguini se intulerint atque immiscuerint, hunc in crassitudinem redigant. Videas itaque, cur nec spirituosus, quantumvis extrinsecus duntaxat parti male affectæ adhibitis, patrocinari queam, ut quæ etiam poros obliiment oppilentque, sicuti de unguinosis, pinguibus & emplasticis constat. Medenti ergo, hujusmodi topicis in nostra paralyseos specie usuro, diligenter prævidendum est, ne auxilii loco, quod ægrotanti ferre cupit, oleum camino, ut ajunt, addat plusque damni talibus remediis afferat; neque prius ea in usum vocet, si opus fuerit, quam, morbi causa proxima, quæ sanguinis est in nervorum vasis sanguiferis coaccervatio atque interclusio, e sua sede emota & omnino ablata.

§. 24. Perspecto itaque & cognito, qua via quibusque mediis sanguinei rivi cursus ab affectis partibus in corporis superficiem, inque interiorum vasa deducendus sit, ne in artubus copiosior congestus, sanguinis stagnationem angeat magisque obfirmet; quo etiam pacto & quibus auxiliis illud

illud sanguinis, qui vasorum recessibus inclusus est & impactus, si fieri potest, indidem extricandus atque expediendus: non minus quoque conveniet, quam expediet, ut expendamus ulterius, quo pacto altera Medico implenda sit indicatio, ab eo postulans, ut partibus labefactis ac tono suo orbatis, vitale denno robur comparet ac redintegret. Cui scopo consequendo profunt medicamenta sic appellata nervina & tonica, velut herbae salviae, melissae, citrat. menth. crisp. chamedr. puleg. betonic. scord. serpill. card. bened. absinth. centaur. minus. flor. lavendul. salv. lilia. convall., atque ex tonicis herb. pyrol. heder. terrestr. veron. fanicul. millefol. flor. bellid. arvens. hyperic. millefol. rosae. rubr. cetera: item cortices chinae, chaccarill. cinamom. Semina cumini. anis. foenic. carvi, aliaque hujus generis, ex quibus, pro re nata & prout *Ἐρεπευτη* visum fuerit, vina medicata, vel infusa aquosa parari possunt, quae ejusmodi aëgris praescribi queunt, mane paulatim idque moderate calide, forbillanda. Hisce adjungenda sunt salia volatilia, quae modica copia cum tincturis alcalinis sunt conjungenda, verbi causa, tinctur. antimon. tartarifat., cujus uncia dimidia cum spiritus corn. cerv. drachm. duabus commiscenda: vel, si placeat, aliae quoque tincturae, ut vitriol. mart. tartarifat. *Ludovic.* essentia millefol. adianth. alb. cortic. chaccarill. succin. sine alcal. parata, cetera, quae vel inter se, vel cum aliis consociatae, egregie roborant. Quum praeterea maximae sit necessitatis, ut ejusmodi convalescentibus alvus servetur soluta, ita ut quotidie eam exinantiant; non abs re erit iisdem, aliquoties per hebdomada, pilulas blande aperientes, cujusmodi Stahlinae sunt, praebere, quippe quae, praeter vin. ventris solvendi insigni etiam roborandi virtute sunt. Poterit ergo Medicus eis, & alvum servare apertam, & viribus fractam corroborare, ideoque ex una fidelia duos parietes dealbare. Valde quoque hujusmodi expediet hominibus singulis diebus, elixirium quospiam, quod ad b. *Hoffmanni* praescriptum, ex diversis extractis amariorum roborantibus & stomachicis, velut absinth. card. bened. gentian. rubr. centaur. minor. mille-

millefol. chamæmel. rhabarbar. chaccarill. in aqua quadam destillata, ut menth. meliss. cinamom. cetera, solutis, confici potest; cui terra foliat. tartar., vel tartar. solubil. sal mirabil. Glauber. sal tartar. vel aliud ejusmodi affociandum est, addito aliquo carminativo, de quo bis, terve de die, quinquaginta vel sexaginta guttæ capi possunt. Neque desistendum est Medicanti, intra harum medicinarum usum, singulis diebus, supra commendatos pulveres antispasmodicos & temperantes sæpius ægro porrigere, ut non residuas modo & a morbi vi relictas; sed ab ipsarum quoque essentiarum & nervinorum usu metuendas sanguinis commotiones, occupet. Tandem quoque balnearum & thermarum brevi meminisse ex usu erit, quæ ab omnibus Medicis una mente, multis laudibus, extolluntur, & ad hoc malum eradican- dum commendantur. Incomparabilis *Barbauvius* ipse balneis vaporosis, & immer- sivis, plurimum tribuit in hoc morbo delendo (1): commentatore ejus van *Svieten* eorundem usum in paralyticis afflictionibus minus approbante: quod nihil potentius fibras partium laxat suoque robore evertit, quam aqua calida & vapor inde assurgens. Consultius igitur ducit esse eis ab- stinere, quam flammæ oleum adjicere. In eorum locum potius surro- ganda censet balnea calida & sicca (m), quippe quorum major his in mor- bis ostenditur fructus. Quemadmodum vero hujusmodi balnea humida & vaporosa, ex aqua dulci, cui plurifaræ herbæ & species nervinæ incoctæ sunt, parata, suam efficaciam in corporis partes expromant, quum jam id supra susius explanatum legi possit, heic repetere dedita opera mitto. Idem quoque judicium esto de thermis, ut quæ balneis calidis similiter suos in dictas partes edunt effectus. Qua quidem ratione liquido apparebit, quantæ circumspèctione ac prudentia ejusmodi balnea & thermæ nostro morbo sint adhibenda, ne ægrum damno maclemus ipsamque morbum in pejus mute- mus.

(1) Aphor. de cognoscend. & curand. morb. §. 1069.

(m) Citat. commentar. notis in allegat. nunc §.

mus. Plura ergo medicamenta roborantia ut jam in medium allatis addam, neque vacat, neque attinet. Restat igitur mihi, ut paucis quoque ostendam, quemadmodum tertia indicatio artificii sit, expedienda, docens viam huic morbo, recurrere parato & facili, mature occurrendi & convenienti victu & regimine antevertendi.

§. 25. Quanti vero interest, ut hic morbus rationali methodo extirpetur & funditus tollatur; tanti quoque refert, ut ejus recursus præcaveatur. Deprehensum enim est, eum sub inde remittere quidem, sed, nisi ægotantes sibi valde temperent ab omnibus noxiis, facile recrudescere (n). Medico igitur, hanc indicationem præservatoriam rite exsecuturo, id potissime agendum est, ut ægris, hoc malo defunctis, exactam vivendi rationem præscribat, atque ita cunctas istas causas, ejusmodi colicæ denuo concitandæ aptas, quoad fieri potest, diligenter præcidat, ne repullulare queant. Id quod omnium optime fit, rectum rerum ita dictarum non naturalium usum eis summopere suadendo atque injungendo: nititur enim omnis secundæ valetudinis conservatio solo recto non naturalium rerum regimine. Caveat ergo sibi æger ab omni frigoris acerbitate, cœlique gravitate ac mutationibus ejus, subito præsertim alternantibus sęque brevi excipientibus, quippe quæ plurimum valent ad tristissimos colicos dolores hominibus, vel sanissimis, conflandos. Habeat sibi contra ærem serenum, temperatum, mediocriter siccum & purum, quantum fieri potest, maxime commendatum. Ut vero cœli & tempestatum ratio ejusmodi mortalibus, colicis cruciatibus & enata inde paresti opportunis, semper habenda est: ita quoque eos oportet esse in victu sollicitos, fugiendo cuncta acida, austera, multis aromatibus immodice condita, flatulenta, concoctu difficilia, cujusmodi sunt carnes sale conditæ aut fumo induratæ, pisces saliti aut arefacti, in primis aselli fustuaris, univërfa leguminosa, e regno vegetabili deprompta, heicque deinceps enarrare haud

(*) Schelhammerus Dissert. citat. Sect. V. Cap. IV.

haud necessaria, ut & lacticia, caseus, atque univcrsa alia, quæ plurimos flatu gignunt & ventriculo multum negotii faciunt. Potulenta sint bene cocta, defæcata, tenuia & diluta neque nimis recentia, & modice lupulo condita, quorum satis ejusmodi hominibus in dies bibenda. Si vero aquosa eorum ventriculus ferre valet, ea longe erunt salubriora, dummodo iis aliqua roborandi vis, injectis aliquot mali citri orbiculis, fuerit conciliata. Nec male ejusmodi *ἀποπέρι* suo ventriculo consulunt, si inter prandendum aut cœnandum, paucillum vini generosi, cujusmodi Rhenanum aut rubrum Gallicum est, bibant.

§. 26. Verum enim veto quum hisce hominibus, ad alvi torsiones proclivibus, nihil magis noxæ sit, quam sanguinis abundantia, utpote huic morbo revocando omnium maxime accommoda & opportuna, nihil sane præstantius est ad hunc morbum a corpore arcendum, quam victus parsimonia, quam sibi habeat commendatissimam, ne nimiam sibi sanguinis copiam, colicorum tormentorum foecundissimam genitricem, suis in vasis cumulet. Corporis quoque frequens motio ejusmodi subjectis mirum in modum convenit, dummodo nihil immoderati habeat, sed placide & quantum corporis vires ferre valent, peragatur, præcipue si ad usque lenem cutis madorem, idque singulis diebus, continuata fuerit. Prævideat quoque æger, ne alvi dejectio sibi tarda sit & pigra, multo minus cohibita; sed semper liquida, ne dicam, fusa. Omnium vero maxime providendum est, ne æger in sui animi conditionibus immutetur, nec ejus motibus concutatur, ut quorum vis maxima est in corporis motibus concitandis & perturbandis. Præstat itaque ut semper sedato tranquilloque sit animo, & quoad ejus fieri potest, sibi constet, ne immoderatis ejus cupiditatibus sibi hoc malum denno arcescat. Præterea quoque necessarium est, ut sanguinem, si abundaverit, statis temporibus, circa æquinoctia, imo etiam solstitia, si id usus fuerit, sibi venæ sectione detrahendum curet. Quod si vero ejus exsuperantia mediocris sit,

satis

fatis est eum bis in anno mittere. Sin vero ejusmodi agrotantibus sanguis per sedis venas quidem fluxerit, sed qua de causa cunque fuerit suppressus; aut si hæmorrhoidum profluvium quidem nondum fuerint unquam experti, eis tamen magna fuerit proclivitas ad sanguinolentam hanc excretionem, Medenti id agendum est, ut hæmorrhoides, si fieri potest, quantocius ad fluxum perducatur. Id quod si efficere non poterit, in locum ejus sanguinis missiones justo tempore quotannis sufficiendæ sunt. Plura quidem supersunt, digna, quæ illustriore explicatione lectorum oculis & mentibus subiciantur, sed instituti ratio non permittit, ut cuncta, quæ mihi etiamnum restant excutienda, prosequar. Quamobrem, velis sermonis mei complicitatis, portum respiciam & e pelago hoc me recipiam.

TANTUM.

foto

Med. Diss., 1761-62

ULB Halle

002 830 701

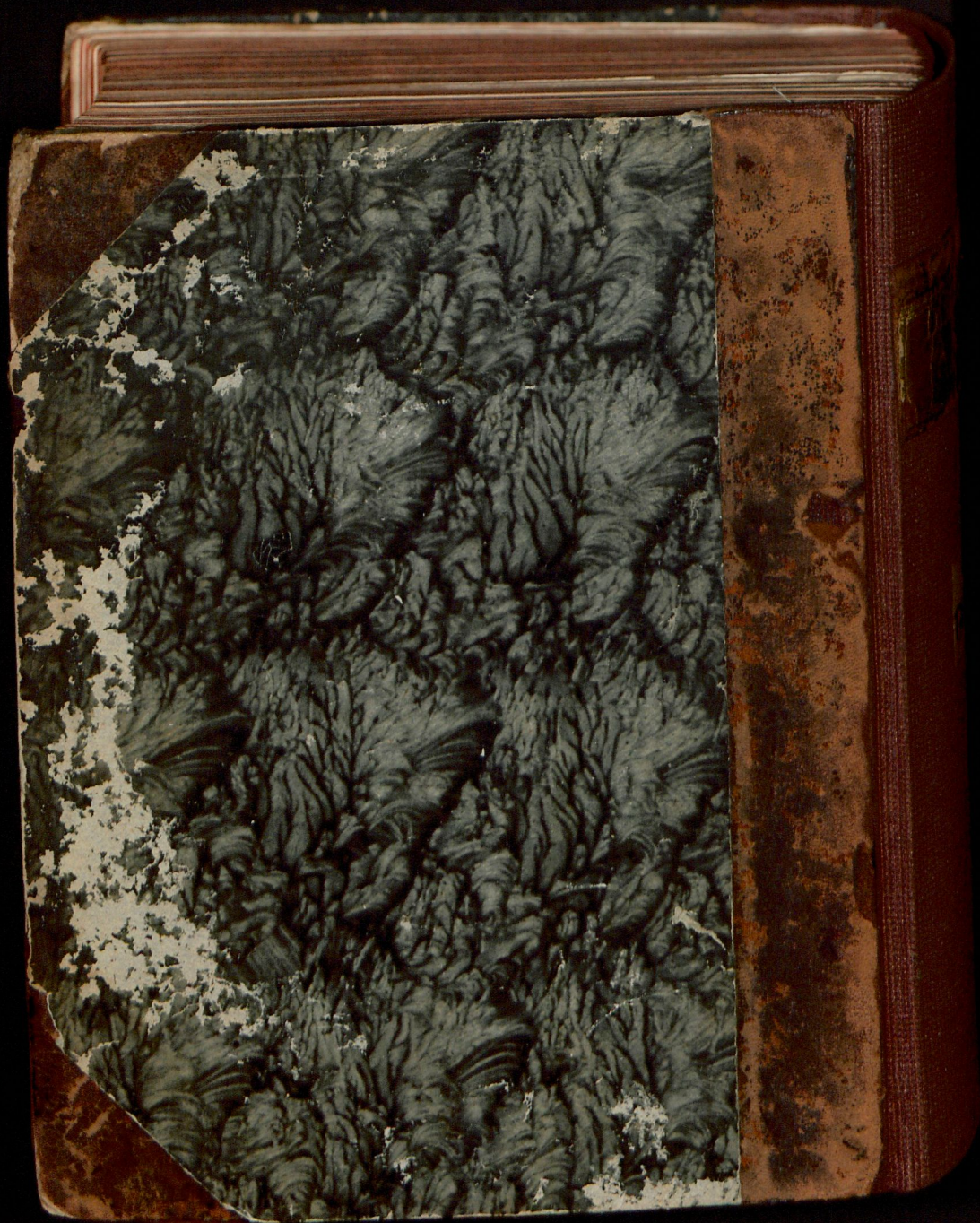

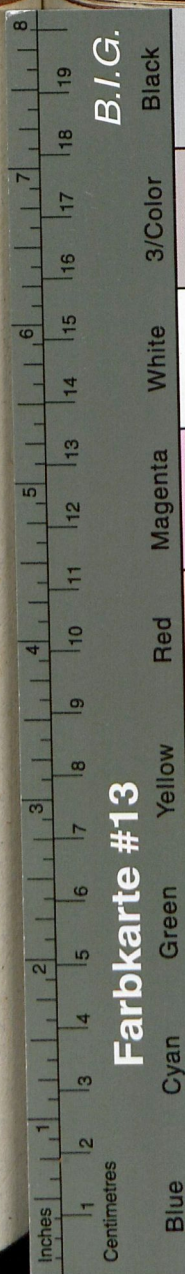
3

SB

Recht
VD18

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

INAVGVRALIS MEDICA, 48
DE
METHODO
N EX COLICA
CONVENIENTER
CVRANDI

QVAM
VINO DVCE ET AVSPICE
TATE GRATIOSÆ FACVLTIATIS MEDICÆ,
REGIA FRIDERICIANA
R Æ S I D E,
XCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
XPRIENTISSIMO,

D L P H O B O E H M E R O,
MIÆ ET CHIRV R G I Æ P R O F E S S O R E
L I C O O R D I N A R I O,
N A T V R. C V R I O S O R. E T P E T R O P O L I T A N Æ
S. B E R O L. S C I E N T. S O D A L I,

D V D O C T O R I S
C I N A H O N O R I B V S A C P R I V I L E G I I S
I M E C O N S E Q V E N D I S
N. A. S. R. M D C C L X I I I
T O R V M E X A M I N I S V B M I T T I T
A V C T O R
G M V N D B Æ R E N S P R V N G,
L A M O - P O M E R A N V S.

M A G D E B V R G I C Æ
I N A V E S T E R I A N A.

